

STRIJD TEGEN EUTROFIËRING IN FRIESLAND

Op donderdag 13 december jl. kwamen ruim honderd mensen bijeen in het Oranjehotel in Leeuwarden om de bestrijding van het eutrofiëring in Friesland te bespreken. Het begon met wetenschappelijke verhandelingen en het eindigde met een discussie tussen boeren, milieubeschermers, de Rijksoverheid en de waterschappers. Opnieuw werden de pijlen gericht op de landbouw. In Friesland zal nog voor het jaar 2000 duidelijk zijn of de eutrofiëring oplosbaar is en als die oplosbaar is hoe er dan geboerd zou moeten worden.

Roelof Veenigen

Eutrofiëring is de benaming voor de verslechtering van de waterkwaliteit die we eind jaren '70 gingen gebruiken voor de groene soep, de overmatige algengroei in het oppervlaktewater. Die problematiek manifesteert zich in het oppervlaktewater als gevolg van overbemesting met fosfaat en stikstof. Ook in Friesland wordt het water overbemest. De groene soep is in Friesland alom aanwezig, maar ook de Waddenzee en de Noordzee worden door de eutrofiëring bedreigd.

Veel schade

De problematiek is zo langzamerhand wel door iedereen onderkend. Eutrofiëring maakt het oppervlaktewater ongeschikt voor veel functies. Het levert de maatschappij daardoor flink veel schade op. Door het ministerie VROM zijn bedragen genoemd tot 700 miljoen per jaar, met

name aan de recreatie-sector. De schade aan de natuur is veel moeilijker in geld uit te drukken. Als je gaat investeren in het terugdringen van de eutrofiëring moet je het ook goed doen. Dat was de achtergrond van een projectvoorstel van het Limnologisch Instituut te Oosterzee en de Provincie Friesland om in 1984 het zogenaamde FOSFRI-onderzoek (Fosfaat-eutrofiëringsonderzoek Friesland) te starten. Want juist toen was men in Friesland begonnen met het verwijderen van fosfaat bij de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). En men was nog tamelijk onzeker of daarmee de algen konden worden verjaagd. Het FOSFRI-onderzoek zou antwoord moeten geven op de vraag welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn en welke waterkwaliteit bij verschillende 'scenario's' haalbaar zou zijn. De provincie Friesland zou zich bij het beleid vooral baseren op deze onderzoeken. Afgelopen donderdag werden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd op het symposium. De

provincie vertelde daar wat ze met de resultaten heeft gedaan en gaat doen. 's Middags werd het provinciale Programma voor de Eutrofiëring bestrijding voor de komende 5 jaar door gedeputeerde Steijvers gepresenteerd. De zogenaamde doelgroepen mochten vervolgens alvast hun mening geven.

Duidelijke aanwijzingen

Het FOSFRI-onderzoek heeft geen kant en klare oplossingen aangedragen maar heeft de provincie en ook de rijksoverheid toch een aantal duidelijk aanwijzingen gegeven. Het zijn vooral het IJsselmeer en het polderwater die de grootste bijdrage leveren aan zowel de stikstof- als de fosfaatbelasting van het boezemwater. Het probleem is niet oplosbaar door water om te leiden of door alleen een waterbodempomp weg te baggeren. Je moet beginnen met de bronnen en

die moeten met 75 % worden gereduceerd. Dan pas is er enige kans dat het water helderder wordt.

Dat zijn duidelijke conclusies en daarmee heeft het onderzoek aan zijn doelstellingen voldaan. De volgende vraag is hoe bijvoorbeeld de belasting van het polderwater met maatregelen teruggedrongen kan worden. De Rijksoverheid zou de lozing van polderwater willen belasten, de Friese Milieuraad wil toe naar een verbod op uitslag van dergelijk belast water. Bij het verkondigen van zulke oplossingen ziet men de bestuurders van de waterschappen ontkennend met het hoofd schudden. Nee, de waterschappen willen hun uitgebreide taak overeenkomstig de derde Nota Waterhuishouding wel uitvoeren en ze willen ook als volwassen overheidslichaam benoemd worden en dus niet als doelgroep, maar de belasting van polderwater moet echt dicht bij de bron worden aangepakt. Dus dicht bij de boer?

Rol van de boer

Over de rol van de boer ging het natuurlijk vooral. Gedeputeerde Steijvers beweerde dat andere waterkwaliteitsbeheerders wellicht zouden schrikken van de ervaringen in Friesland. De mestregelgeving levert met name wat betreft de bemestingsnormen (kg P/hektare) weinig milieurendement op omdat Friesland al bijna op de eindnorm bemest, en desondanks staat het polderwater bol van de vermestende stoffen. Met andere woorden: in provincies met nog meer mest zal het herstel veel langer duren dan mischien gehoopt wordt.

Het Landbouwschap was het daar echter niet mee eens. Woordvoerder Scholte Albers somde een heleboel activiteiten van boeren op waaruit tenminste toch de conclusie getrokken zou moeten worden dat de boeren de problematiek erkennen en ook wel mee willen denken en doen. Belangrijk voor de boeren is dat er consistent en gefaseerd maatregelen genomen worden. Daarbij refereerde hij natuurlijk ook aan de aanbevelingen van de zogenaamde stikstofcommissie, die medio december een rapport presenteerde met aanbevelingen voor aanscherping van beleid om de stikstofbelasting terug te dringen. Overigens had het Landbouwschap waardering voor de aanpak van de Provincie waar het gaat om het opsporen van de meest effectieve maatregelen door middel van een combinatie van metingen in het water en op de boerderij (de mineralenboekhouding).

Doorspoelen en ontwatering

De boeren worden niet alleen aangesproken vanwege de mest. Ook waterbeheersmaatregelen zoals peilbeheer en doorspoelen zijn activiteiten ten behoeve van de agrarische

sector, die eveneens leiden tot extra eutrofiëring. Diepe ontwatering in veengebieden leidt tot afbraak van het veen waarbij ook 'mest' vrijkomt. Doorspoelen betekent extra IJsselmeerwater. Ontwatering in het noordelijk kleigebied leidt tot extra fosfaatrijke kwelder. Het is de intentie van de provincie om te toetsen of de waterbeheersmaatregelen niet tegelijkertijd een helder water-evenwicht verder van huis brengen. Maar de boeren staan niet alleen; in feite worden meer sectoren aangesproken.

Zolang we nog IJsselmeerwater inlaten in Friesland vormen de concentraties in het IJsselmeer en het polderwater als het ware de basiskoncentraties. Dat water hebben we gewoon; dat moet dus sowieso aan de normen voldoen. En elk beetje extra wat daar nog bijkomt is in feite teveel. Daarom heeft de provincie ook maatregelen aangekondigd voor de RWZI's (circa 200 miljoen gulden aan kosten tot 2000), voor de verspreide bebouwing, voor de industrie en voor de recreatie. En het Rijk moet zorgen voor schoon IJsselmeerwater!

Watersport

De komische noot tijdens het symposium werd gegeven door de heer Maas van de Noord-Nederlandse Watersport Bond. Ook die Bond erkent de problematiek, i.c. de hoge nood. De Bond laat ook duidelijk merken dat zij kennis van zaken heeft. Toch heeft men moeite met verplichtingen tot het inbouwen van een vuilwatertank. Dat laat onverlet dat de watersport volgens Steijvers 'het eigen nest niet moet bevullen'. Volgens Steijvers wil de provincie het watertoerisme bevorderen maar tegelijkertijd moet er een lozingsverbod komen. De provincie en de NNWB komen elkaar dus nog wel weer tegen.

De provincie heeft niet de illusie dat het probleem in 1995 is opgelost. Dat kan ook niet als ze voorlopig nog veel tijd uittrekt om het een en ander uit te zoeken of te beproeven. In de komende periode zal met name de P-belasting verminderd kunnen worden. Tegen 1995 moet duidelijk zijn of de investeringen in de landbouw, de recreatie, het IJsselmeer en in allerlei waterzuiveringen voldoende rendement voor het milieu zullen opleveren en tevens zal duidelijk moeten zijn wat de consequenties zijn voor de verschillende sectoren. Veel aandacht gaat daarbij naar de landbouw: niet in de laatste plaats vanwege het belang van deze sector voor Friesland's economie, maar ook omdat het bij de landbouw immers niet simpelweg gaat om de stopzetting van een lozing.

(Een folder over eutrofiëring is verkrijgbaar bij bureau Voorlichting van de Provincie Friesland 058-925782)

R. Veeningen is medewerker bij het Bureau Waterkwaliteit van de Provincie Friesland.